

Sosiaali- ja terveysministeriö

Kirjaamo

Tarja Marjamäki

Lausuntopyyntö STM:039:00/2015

Kuntoutuksen toimialayhdistyksen lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta, sairausvakuutuslain muuttamisesta annetun lain muuttamisesta sekä apteekkimaksuista annetun lain 12 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Lausuttavana oleva luonnos hallituksen esitykseksi liittyy valtion vuoden 2016 talousarvioesitykseen. Luonnoksen esitykset pohjautuvat osin jo Sipilän hallituksen ohjelman liitemateriaalissa olleisiin kirjauksiin. Kuntoutuksen toimialayhdistys lausuu Kelan harkinnanvaraiseen kuntoutukseen esitetyistä muutoksista. Ennen keskittymistä kuntoutukseen liittyviin yksityiskohtiin, toteamme seuraavaa.

Käynnissä olevan uudistamistyön kautta meidän tulisi pystyä sovittamaan palvelujärjestelmämme 2000-luvun avoimeen kansainväliseen toimintaympäristöön ja aiempaa niukempien resurssien aikakauteen hukkaamatta kuitenkaan mallimme keskeistä arvopohjaa. Sosiaali- ja terveydenhuollon näkökulmasta keskeinen haaste liittyy palvelujärjestelmän kykyyn lunastaa se hyvinvointilupaus, joka suomalaisille on annettu. Jotta palvelujärjestelmä saadaan vastaamaan sille asetettuihin vaatimuksiin ja odotuksiin, meidän tulee pystyä huomattaviin rakenteellisiin ja toiminnallisiin uudistuksiin.

Nyt lausuttavana oleva luonnosesitys kertoo osaltaan siitä jo pidempään jatkuneesta näköalattomuudesta ja kyvyttömyydestä uudistaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmää. Kun riittäviin suunnanmuutoksiin ei ole pystytty, joudutaan vuodesta toiseen juustohöylämällä supistamaan mm. sairausvakuutuskorvausjärjestelmää. Tämän kaltaiset näennäistoimenpiteet ovat aidosti merkityksellisiin toimenpiteisiin verrattuna huomaamattomia ja siten helppoja toteuttaa. Niiden seuraukset ovat kuitenkin moninaisia. Ne heikentävät palvelujärjestelmän kykyä vastata ihmisten palvelutarpeisiin ja mahdollistavat osaltaan tarvittavien ison mittaluokan uudistusten lykkäämisen.

Syksyn 2015 ASLAK-kurssien toteuttaminen sovitusti

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sairausvakuutuslain 18 luvun 11 § väliaikaisesti siten, että pykälän 1 momentin 1 kohtaan lisättäisiin uusi 1 a kohta. Ehdotettu lisäys mahdollistaisi Kelan harkinnanvaraisena kuntoutuksena järjestämien ASLAK- ja Tyk-kuntoutuksen maksamisen työtulovakuutuksen kuluina vuoden 2016 ajan.

Esitys on perusteltu ja kannatettava. Näin kuntoutuksen tarpeessa olevilla henkilöillä on mahdollisuus saada heille jo kohdennettuja ja tarpeenmukaisiksi todettuja palveluja. Toisaalta palveluntuottajat pääsevät toteuttamaan ainakin osan niistä palveluista, joiden eteen he ovat töitä tehneet, joiden tuottamiseen he ovat organisaatioina valmistautuneet ja joiden tuotanto on heille jo sopimuksin luvattu.

Kuten luonnoksessa todetaan, esitys tuo palveluntuottajille myös hieman lisää aikaa sopeuttaa toimintaansa muuttuneeseen tilanteeseen. Näin esitys myös lieventää poukkoilevan ja vaikeasti ennakoitavan valmistelun seurauksia. Yksityisille palveluntuottajille on tärkeää, että ne voivat ennakoida tulevaisuutta ja luottaa valmistelun ja päätösten pitävyyteen. Esityksen toteutuksessa pystyttäneen myös pienentämään niitä kansantaloudelle aiheutuvia kustannuksia, joita AURA-lakkauttamispäätös mitä todennäköisimmin synnyttää mm. irtisanomisten muodossa.

Työssä olevien riittävän varhainen kuntoutus

Kelan järjestämään harkinnanvaraiseen kuntoutukseen on sen ominaispiirteiden johdosta helppoa kohdentaa poliittisia päätöksiä kuten leikkauksia. Viime hallituskauden lopulla harkinnanvaraiseen kuntoutukseen tehdyt supistukset olivat mittavia ja nyt uuden hallituksen tekemä AURA-linjaus on jatkoa tälle kehitykselle. On toivottavaa, että toteutetut leikkaukset ovat riittäviä ja mahdollistavat Kelan harkinnanvaraisen kuntoutuksen piirissä olevien palvelujen jatkuvuuden.

Samalla on syytä korostaa, että työssä oleville henkilöille tulee varmistaa tarpeenmukaiset, riittävän varhaiset kuntoutuspalvelut. Meillä ei ole yksinkertaisesti varaa olla huolehtimatta alati supistuvan työssä olevan väestönsosan työ- ja toimintakyvystä. Meillä on vahva tarve tukea ja pidentää ihmisten työuria niin keskeltä kuin lopusta. Hallituksen AURA-linjauksen toteutu-

essa, supistuu työssä oleville suunnattujen varhain aloitettavien kuntoutuspalvelujen tarjonta merkittävästi.

Työssä olevien toimintakyvystä huolehtiminen on kansantalouden näkökulmasta ensiarvoisen tärkeää. Sairastamisen prosessi voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen. Ennen hoitoa tapahtuvaan hoitoon pääsyn odotukseen, toimenpiteeseen esimerkiksi erikoissairaanhoidossa ja hoidon jälkeiseen toipumiseen. Tutkimuksissa on todettu, että yhteiskunnalle tulevista kustannuksista 70 - 75 prosenttia syntyy ihmisten odottaessa hoitoon pääsyä ja hoidosta toipuessa. Näiden kustannusten lisäksi työstä poissa olo aiheuttaa työpaikalla monta kertaa tuottavuustappioita esimerkiksi toimintaan aiheutuvien häiriöiden myötä.

Meidän tulee pystyä hillitsemään kustannuksia ja tuottavuustappioita, jotka syntyvät sairauspoissaoloista, sairaana työskentelystä, työkyvyttömyyseläkkeistä sekä sairaudenhoidosta. Näitä kustannuksia ja tappioita mitataan yhteiskunnassamme vuositasolla kymmenissä miljardeissa euroissa. Siksi varhainen puuttuminen toimintakyvyn heiketessä sekä aktiivinen kuntouttaminen heti esimerkiksi kliinisen toimenpiteen jälkeen, ovat ensiarvoisen tärkeitä varmistaa.

Kun AURA-kuntoutusta ei mitä todennäköisimmin käynnistetä, tulee työssä olevien kuntoutuspalvelujen järjestäminen ja rahoittaminen miettiä uudelleen. Mahdollisia intressitahoja ovat esimerkiksi työeläkevakuuttajat sekä työnantajat. Monenlaisten työkykyongelmien kanssa kamppailevien kansalaisten sekä ikääntyvän työikäisen väestön työkyvyn varmistamiseksi valmistelu tulee aloittaa pikaisesti.

Samalla on hyvä huomata edellisellä hallituskaudella Kelan lakisääteiseen vajaakuntoisten ammatilliseen kuntoutukseen tehdyt myönteiset lainsäädäntömuutokset. Kela toimeenpanee uudistettua lainsäädäntöä ja sen toteutumisista on hyvä seurata. Jatkossa voi olla hyvinkin perusteltua varmistaa vielä nykyistä painokkaammin työssä olevien työ- ja ansiokyvyn tukeminen tai parantaminen taikka työkyvyttömyyden estämiseksi järjestettävä tarkoituksenmukainen ammatillinen kuntoutus Kelan ammatillisen kuntoutuksen kautta.

Kunnioitavasti,

Jarno Talvitie
Elinkeinopoliittinen asiantuntija
Kuntoutuksen toimialayhdistys